

RADEK JOHN

MEMENTO

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Najednou tíha, jako když člověku padne na prsa dům. Přitisklo ho to k zemi. A pak konečně pocítil, jak se jeho tělo jakoby vzepjalo, vytáhlo z boků vzhůru, narovnal a pak pomalu klouzavě padalo dolů do lehkosti a klidu.

Osm ampulí, uvažoval Michal, když zas trochu sebral myšlenky. Vstal, pokusil se ještě jednou systematicky prohlédnout ordinaci.

Recepty na stole. Pár jich odtrhl, orazítkoval a schoval do kapsy. Zotvíral všechny skříňky při stěně ordinace. Nic. Ale teď už nad tím mávl rukou. Osm ampulí se mu v jeho stavu zdála slušná zásoba.

Naklonil se nad Evu. „Budeme muset jít.“

Přikývla. Vsadil by se, že nejspíš nevěděla, na co.

Ještě jednou probral léky ve skříni. Od každého, který se hodí alespoň jako náhražka, dvě tři balení.

Nepoznají to?

Po nás potopa!

„Jdeme!“

Eva znovu kývla. Usmívala se. Popadl ji za ruku.

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Úryvek je z první třetiny knihy, kdy Eva přišla na to, že zná lékárnu na Zbraslavi, která není zabezpečená, a je ji tedy možné vykrást.

Knihu vypráví příběh Michala Otavy, který bere drogy. Jednoho dne se předávkoval, nikdo z party mu nepomohl, on ležel na ulici a přemýšlel, jak se zachránit. Okolo šly dvě dívky z diskotéky, zastavily se nad ním, ale usoudily, že je opilý. Záchranku mu zavolal až nad ránem nějaký muž. Michal se ocitá v nemocnici, kde mu vypláchli žaludek. Nad ním se mění tváře zdravotních sester, z nichž jedna vypadá jako jeho první láska Olina. Michal se stydí, že ho vidí v tomto zuboženém stavu. Kniha je vyprávěna retrospektivně, Michal vzpomíná na roky strávené s drogou.

Michal byl zamilovaný do Oliny, ale tento vztah mu nevyšel, Olina totiž chodila s jiným. Z odmítnutí byl tak zničený, že začal odbývat školu, frajeřil na motorce. Rodiče ho drželi zkrátka, ale on tajně utíkal a chodil na diskotéky s kamarádem Honzou. Dostal se do party a v ní se seznámil s narkomankou Evou. Bezhlavě se do ní zamiloval. S partou začal brát drogy, nejprve áčko, které se dalo sehnat v lékárně. Michal se neustále hádal s rodiči, odešel z gymnázia a žil jen pro Evu. Ta byla brzy propuštěna ze zaměstnání sekretářky v nemocnici. Když se Michal poprvé předávkoval, měl halucinace a skončil v nemocnici. Lékař mu promlouval do duše, ale on si nedal říct. Po propuštění to netrvá dlouho a on si začíná drogy i píchat. Eva mu při hádce řekne, že Richard z party, hlavní dodavatel drog, je homosexuál, a že bylo všem jasné, že se mu bude Michal líbit. To pro ostatní znamenalo víc drog za menší peníze.

Dvojice tráví celé dny tím, že shání drogy a peníze na ně. Když je neseženou včas, přicházejí abstáky, ve kterých si slibují, že se půjdou léčit a začnou žít normálně. Michal už je ochotný spát s Richardem, aby od něj získal drogy. Opět se ocitá v nemocnici, kde mu léčí žíly, a po propuštění znovu začíná brát.

Michalovi rodiče jsou zoufalí, ale maminka pořád doufá, že je možné Michala zachránit. Nosila mu jídlo a několikrát mu nabízela, že mu sežene práci. Michalovi je matky líto, a tak jí vždy všechno slíbí, i když předem ví, že své sliby nedodrží. Vzal místo řidiče tramvaje, ale hlavním důvodem byl pravidelný příjem. Jednou prudce zabrzdil, protože měl halucinaci, že je na kolejích muž, a byl vyhozen.

Přišla povinná vojenská služba, ale i tady byl Michal schopný si drogu obstarat. Dokonce udělal podvod s domněle rozbitou krabicí morfia, které si potom odnesl domů. Eva mezitím chodila se Standou, toho však zavřeli, a tak se vrátila k Michalovi. Aby měl Michal pokoj od rodičů, nastěhovali se s Evou do bytu, ve kterém se Standou bydlela.

Pár se dal na krádeže. Nejprve vykradli ordinaci, ve které pracovala Evina matka. Poté se vloupali do malé lékárny na Zbraslavi, která neměla zabezpečení. Ukradené léky nesli Richardovi, aby za ně získali peníze. U Richarda v bytě byli feťáci Zdeněk a Dáša, Zdeněk se předávkoval a Michal byl ohromen, že mu nikdo nechce pomoci. Pochopil, že v partě neplatí přátelství, a opět zatoužil žít bez drog. Do Richardova bytu vtrhla razie a všichni byli pozatýkáni. Michal vzal vinu za vykradenou lékárnu na sebe a byl odsouzen k 30 měsícům a léčení. Eva byla odsouzena podmíněně. Michal platil ve vězení za hrdinu. Když přišla Eva na návštěvu, rozzlobil se na ni, že mu nepřinesla žádný fet. Příště se polepšila, donesla pomeranče napuštěné morfiem, kterými se předávkoval. Nedal však ani na domluvy vězeňského lékaře.

Michal nyní bydlel u rodičů, měl přísný režim, ale vždy si našel záminku, jak utéct. Honza po něm chtěl, aby se naučil vařit drogy. Michal to odmítal, ale brzy se naučil vařit z nouze o drogu brauna. Čekal na Evu, která byla také ve vězení. Když se vrátila, po dlouhé době se milovali a ona otěhotněla. Rozhodli se vyhodit nádoby na vaření a založit rodinu, jenže Eva potratila, protože si opět píchla drogu. Michala pobodali neznámí kluci za to, že přestal vařit a dodávat. Znovu skončil v nemocnici a jemu i Evě bylo přikázáno se jít léčit do Bohnic. Tam už byl i Richard a Honza. Ačkoli všichni podstupovali společná sezení, díky nimž si uvědomovali, že být závislý nikam nevede, po propuštění fetovali znovu.

Michal už byl tak labilní, že byl zlý i na Evu. Odešla od něj a napsala jeho mámě, kde bydlí. Matka přišla za Michalem s jídlem, ale úplně se lekla, když ho viděla. Bylo vidět, že se ho bojí. Michal s Evou se k sobě vrátili, Evu táhly zpátky drogy, které Michal vařil. Michalovi začala hnisat noha, ve vězeňské nemocnici mu ji vyléčili, ale také ho varovali, že má zničený žilní systém, a pokud začne znovu fetovat, může zemřít.

Od Honzy se Michal dověděl, že Eva spáchala sebevraždu, pustila si plyn. Michal tomu nemohl uvěřit, a protože už trpěl paranoiou, usmyslel si, že ji zabil někdo z party. Rozhodl se, že je otrávil a pomstí se. Naposledy mluvil s matkou, jejich rozhovor skončil tím, že ji hrubě vyhodil z bytu. Už nevěřil ani jí. Večer odešel do party začínajících feťáků, kteří brali pervitin a nepomohli mu, když se předávkoval. Nechali ho na ulici.

Tím se příběh dostává do bodu, kde začal. Následuje jakýsi protokol, že Michal byl po léčení propuštěn, střetl se s Richardem a po třech měsících byl nalezen v bezvědomí svojí matkou. Jeho mozek byl tak poškozený, že nebylo možné obnovit všechny tělesné funkce. Michal neudrží moč ani stolici, musí být uměle vyživován a neočekává se zlepšení.

Román končí dodatkem, v němž je uvedeno, že byl pervitin přidán na seznam látek, jejichž držení je trestné.

- **téma a motiv**

téma: krádež v lékárně

motivy: ampule, ordinace, kapsa

- **časoprostor**

prostor: Praha

čas: 1974–1984 (přelom 70. a 80. let 20. století)

- **kompoziční výstavba**

Děj je vyprávěn retrospektivně, Michal vzpomíná na to, co zažil, než byl nalezen na chodníku v bezvědomí.

- **literární forma, druh a žánr**

próza, epika, román s reportážními prvky

- **vypravěč / lyrický subjekt**

er-forma i ich-forma (text často sklouzne ve vnitřní monolog hlavního hrdiny Michala Otavy)

- **postava**

Michal Otava – nejprve průměrný student gymnázia, poté frajer, narkoman, umí vařit drogy, bezmezně miluje Evu

Eva Popelková – málomluvná, jen jednou Michalovi řekla o svém životě, nestálá, závislá na Michalovi, ale strhává ho dolů, několikrát nevěrná, nakonec spáchala sebevraždu

Richard – homosexuál, nadřazený, kápo party, u soudu se projevil jako udavač

Honza – křivý charakter, podlézá, mění názory, vydírá

Zdeněk – nohsled Richarda, zemřel na předávkování

Petr a Dáša – další pár feťáků, Dáša je těhotná, dítě je jí odebráno

paní Otavová – starostlivá matka, pečlivá, nepřipouští si Michalovu závislost, stále mu chce pomoci

pan Otava – přísný otec, nad Michalem zlomil hůl

- **vyprávěcí způsoby**

pásmo vypravěče v er-formě

přímá řeč Michala: „Budeme muset jít.“; „Jdeme!“

neznačená přímá řeč: Nepoznají to? Po nás potopa!

- **typy promluv**

dialog Michala a Evy (Eva nepromlouvá nahlas, reaguje neverbálně: Přikývla.; Eva znovu kývla.

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

neslovesná vyjádření *Recepty na stole.; Nic.*

aluze *Po nás potopa!*

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

přirovnání *Najednou tíha, jako když člověku padne na prsa dům.; se jeho tělo jakoby vzepjalo*

personifikace *se jeho tělo jakoby vzepjalo, vytáhlo z boků vzhůru, narovnal a pak pomalu klouzavě padalo dolů do lehkosti a klidu*

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

2. polovina 20. století

Radek John (* 1954)

- český prozaik, publicista, scenárista, moderátor, politik
- matka Božena byla redaktorka nakladatelství Odeon a překladatelka
- otec Ctirad byl imunolog, mikrobiolog a profesor na Karlově univerzitě
- maturoval na gymnáziu v Praze
- vystudoval FAMU – scenáristiku a dramaturgii hraných filmů, získal titul Mgr.
- v letech 1980–1993 byl redaktorem časopisu Mladý svět – přispíval cestopisnými reportážemi a reportážemi o narkomanech
- v 80. letech psal scénáře pro Filmové studio Barrandov
- r. 1989 byl na studijním pobytu v USA
- v letech 1994–1997 byl reportérem a moderátorem pořadu Na vlastní oči na TV Nova
- od r. 1997 byl šéfredaktorem publicistiky na TV Nova
- 2009–2013 byl předsedou politické strany Věci veřejné, roku 2010 byl ministrem vnitra a místopředsedou vlády
- v současné době pracuje jako zastupitel Prahy 5
- rozumí vínu, je spoluzakladatelem Dlouhého stolu přátel vína
- byl manželem herečky Zlaty Adamovské, má s ní děti Barbaru a Petra
- má nemanželskou dceru Terezu
- je držitelem ceny TýTý za nejoblíbenější osobnost obrazovky z roku 1995, v kategorii moderátor publicistických pořadů získal cenu 10x

- píše o problematických jevech ve společnosti (drogy, násilí, prostituce)

próza:

Džínový svět – prvotina, román formou deníku oceněný Cenou Jiřího Wolкера

Začátek letopočtu – spoluautorem je Ivo Pelant, o svobodných matkách

Jak jsem viděl Ameriku – soubor reportáží

Drogy – spoluautorem je Jiří Presl

scénáře:

Sněženky a machři, Bony a klid, Tankový prapor (podle literární předlohy Josefa Škvoreckého), *Proč?*,

Jen si tak trochu písknout, Jako zajáci, Prachy dělají člověka

- **literární / obecně kulturní kontext**

Současná česká literatura

Literatura s drogovou tematikou

Současná česká literatura:

Michal Viewegh (* 1962)

- neúspěšnější a nejprodávanější současný romanopisec

- vystudoval češtinu a pedagogiku na UK

- držitel Ceny Jiřího Orteny (1993)

Báječná léta pod psa, Výchova dívek v Čechách, Účastníci zájezdu, Román pro ženy

Miloš Urban (* 1967)

- spisovatel, překladatel, redaktor

- rodiče diplomaté, vyrostl v Londýně

- vystudoval anglistiku a nordistiku na UK

Pole a palisáda, Hastrman – cena Magnesia Litera, *Poslední tečka za rukopisy*

Jaroslav Rudiš (* 1972)

- prozaik, scenárista, dramatik
- vystudoval němčinu a dějepis na PdF v Liberci
- vystřídal mnoho profesí (manager kapely, prodavač, učitel, novinář)
- redaktor deníku Právo

Nebe nad Berlínem, scénář k filmu a román *Grandhotel*, komiks *Alois Nebel*

Petra Hůlová (* 1979)

- v roce 2008 oceněna Cenou Josefa Škvoreckého
- studovala kulturologii a mongolistiku
- přispívá do časopisu Respekt

Paměť mojí babičce, *Umělohmotný třípokoj*, *Stanice Tajga*

Literatura s drogovou tematikou:

Christiane Vera Felscherinow = Christiane F. (* 1962)

- narozena v Hamburku, Německo
 - měla neradostné dětství, otec byl alkoholik a násilník, matka na dvě dcery nestačila
 - ve dvanácti letech propadla drogám (hašiš, později heroin)
 - na drogy si vydělávala prostitucí na stanici metra Bahnhof Zoo
 - ve čtrnácti letech se odstěhovala z Berlína na venkov, kde se zbavila závislosti
 - roku 1978 vypovídala jako svědkyně u soudu, její život zaujal reportéry časopisu Stern
 - reportéři Kai Hermann a Horst Rieck vydali její výpovědi nejprve v časopise, poté i knižně
- My děti ze stanice Zoo* – pravděpodobně celosvětově nejznámější román s drogovou tematikou
Můj druhý život – autobiografie, kterou napsala Christiane F. jako volné pokračování románu *My děti ze stanice Zoo*

Natascha

- *Dušemrdi*: autentický příběh sedmnáctileté německé narkomanky

Phil Schoenfelt

- *Feťácká láska*: román s autobiografickými prvky, autor je anglický hudebník

Irvine Welsh

- *Trainspotting*: román z prostředí irských narkomanů s prvky černého humoru

Rjú Murakami

- *V polévce je miso*: vysoce oceňovaný japonský román

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

Memento = připomínka, varování

- román je varováním před drogami a závislostí na nich

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Problematika drog je (bohužel) stále aktuální.

- **pravděpodobný adresát:**

Kniha je určena mladším čtenářům, pro něž slouží jako varování.

- **určení syslu díla:**

Poukázat na nebezpečí drog, seznámit čtenáře s toxikomanií, poukázat na téměř nulové procento vyléčených. Uveřejnit informace ze života drogově závislých, o nichž se v době vydání příliš nevědělo.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Román vyšel roku 1986.

- **tematicky podobné dílo:**

Christiane F. – *My děti ze stanice Zoo*: román s drogovou tematikou

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramaturgií:**

Román byl zfilmován roku 1987. Režie Jiří Věřčák, hlavní role Zdeněk Hruška.

- film je těžce sehnatelný